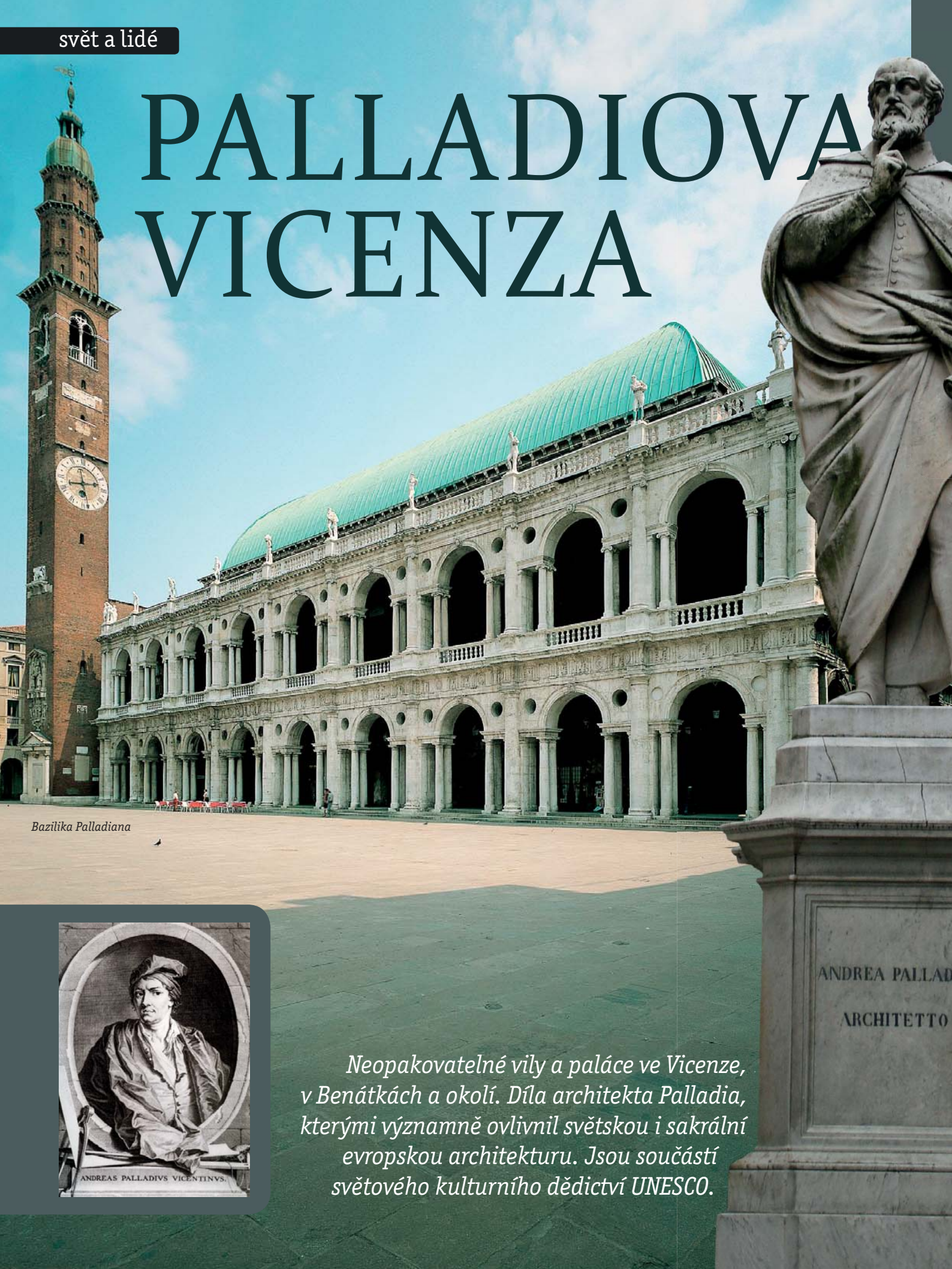

PALLADIOVA VICENZA

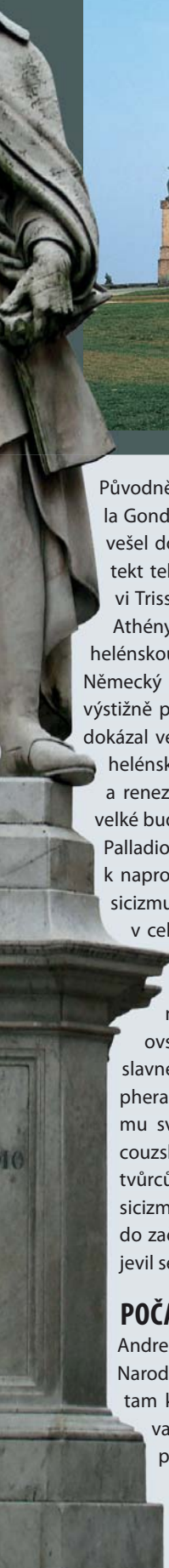
Bazilika Palladiana

Neopakovatelné vily a paláce ve Vicenze, v Benátkách a okolí. Díla architekta Palladia, kterými významně ovlivnil světskou i sakrální evropskou architekturu. Jsou součástí světového kulturního dědictví UNESCO.

ANDREA PALLAD

ARCHITETTO

Původně se jmenoval Andrea di Pietro dalla Gondola. Za přezdívku Palladio, pod níž vešel do dějin, vděčí tento geniální architekt tehdejšímu filozofovi a matematikovi Trissinovi. Odvodil ji od bohyně Pallas Athény vzhledem k Palladiovu zaujetí pro helénskou krásu.

Německý znalec umění Eckhart Petterich výstižně popsal Palladia jako člověka, „který dokázal ve svém díle spojit mohutný odkaz helénského jemnocitu, římské grandézy a renezančního rozkvětu a předat jej dál velké budoucnosti evropského stavitelství“. Palladio dovedl benátský renezanční styl k naprosté dokonalosti a dal základy klasicismu. Měl obrovský vliv na architektu v celé Evropě, ale i v Americe, a to jak svými stavbami, tak spisy o architektuře. Jeho směr dostal název palladianismus nebo palladiovský klasicismus. Ovlivnil například slavného britského architekta Christophera Wrena, autora londýnského chrámu svatého Pavla a řadu dalších francouzských, německých i nizozemských tvůrců. V Americe kvetl palladiovský klasicismus v podobě koloniálního stylu až do začátku devatenáctého století a projevil se i v pojetí Bílého domu.

POČÁTKY

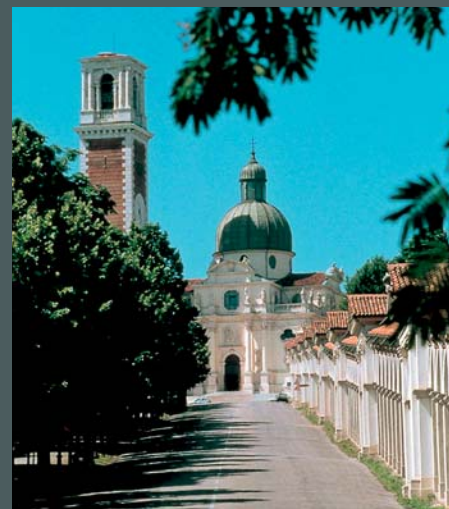
Andrea Palladio není rodákem z Vicenzy. Narodil se v Padově roku 1508, vyučil se tam kameníkem, ale brzy se přestěhoval do Vicenzy. Od šestnácti let tam pracoval v předních kamenických

dílnách, které pracovaly na významných zakázkách pro místní šlechtu. Její příslušníci si Palladia brzy oblíbili. Byl nesmírně pracovitý a prahl po vědomostech. Kolem roku 1640 tráví dlouhé hodiny v Římě. Studuje a dělá si tam velké nákresy antických staveb a památek, z nichž většina se zachovala dodnes. Po návratu z Říma do Vicenzy se pouští do práce jako samostatný architekt.

VILLA ROTONDA

Ze všech vil, které Palladio ve Vicenze a v okolí postavil, je nejslavnější Villa Rotonda, mistrovské dílo z let 1550 až 1552. Leží jihovýchodně od Vicenzy a snad poprvé v západní

Palác Chiericati

MĚSTO VICENZA

Jedno z nejpůvabnějších italských měst, hlavní město stejnojmenné provincie je

srdcem Benátské oblasti. Leží na řece Bacchiglione, přibližně sedmdesát kilometrů na západ od Benátek na jižní straně Berických vrchů. Je to jedno z nejkrásnějších měst Itálie, kde se historie a architektonické poklady snoubí s nádhernou přírodou a poklidnou atmosférou.

Historie Vicenzy sahá hluboko do starověku, zřejmě mezi jedenácté a sedmé století př. n. l. Město rozkvetlo za římské říše. Po jejím pádu si v pátém století vybudovalo hradby, které ho účinně chránily, ale zároveň mu bránily v růstu. Uličky v centru jsou úzké, klikaté, vydlážděné kulatými dlažebními kameny, kterým se lidově říká koččí hlavy. Za původní hradby se Vicenza začala rozpínat zhruba v polovině čtrnáctého století. Největší rozkvet spadá

do patnáctého až osmnáctého století, kdy byla Vicenza součástí Benátské republiky a z gotického středověkého města se změnila v město renezanční, ve kterém působil právě Palladio i řada dalších významných umělců, například Palladioův následovník architekt Vincenzo Scamozzi, slavný malíř Jacopo dal Ponte zvaný Bassano, klasicistní sochař Antonio Canova, renezanční malíři Paolo Veronese a Lorenzo da Bologna či malíři benátské školy Giambattista Tiepolo. Výčet zdaleka není úplný.

Za druhé světové války byla Vicenza těžce bombardována. Po válce,

architektuře se stavba umísťená na mírném svahu plně začleňuje do krajiny. Palladio vilu stavěl pro kardinála Paola Almerica Capru, bývalého právního úředníka dvou papežů Pia IV. a Pia V., který chtěl závěr života prožít v klidu mimo intriky Vatikánu v rodné Vicenze. Podle kardinála je Villa Rotonda známá také jako Villa Capra.

Při jejím navrhování spojil Palladio dva nejdokonalější geometrické tvary kruh a čtverec. Vila má čtvercový půdorys se čtyřmi zcela shodnými průčelími. Každé zdobí šest jónských sloupů a ke každému průčelí vede stejné monumentální schodiště. Vila je orientována do čtyř světových stran a ze všech je z ní nádherný výhled na okolní krajinu. Střed stavby tvoří velký kruhový sál uzavřený kupolí, která mírně vyčnívá nad celou stavbou. Světlo do kruhového sálu proniká pouze ze čtyř chodeb, které sál spojují s lodžiemi, jinak je závislý na umělém osvětlení. Vysoká podezdívka skrývá suterén, kde byly umístěny kuchyně a byt správců.

Dřevěný most v Bessanu del Grappa

Vicenza, uprostřed Bazilika Palladiana

Titulní strana Palladiova díla

v době italského ekonomického zázraku, se stala jedním z nejbohatších měst celé Itálie. Dnes tu žije asi 115 tisíc obyvatel, v aglomeraci téměř 200 000. Je tu soustředěno zhruba 1200 zlatnických firem, které zpracovávají tuny zlata, což vyneslo Vicenze oprávněné přívěisko město zlata.

DALŠÍ PALLADIOVY STAVBY

Palladiovy stavby jsou největším turistickým lákadlem Vicenzy. Na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO byly jeho stavby ve Vicenze zapsány v roce 1994, o dva roky později v roce 1996 byl zápis rozšířen o další Palladiovy stavby v okolí.

K nejslavnějším patří obnova gotického paláce ze třináctého století Palazzo della Ragione známého také jako Basilica Palladiana. Je to fascinující stavba. Johann Wolfgang Goethe, který Vicenzu v roce 1786 navštívil, o ní prohlásil, že „není možné popsat dojem, který vyvolává“. Na jejím průčelí a později i v dalších stavbách kombinoval Palladio dva stejné typy sloupů, ale různé velikosti. Řada vyšších sloupů, které nesou vlysy říms, je proložena dvojicemi nižších sloupů. Toto uspořádání dostalo i zvláštní název – gigantický řád. Lod-

likoval knihu o římských památkách, která je jakýmsi inventářem starých římských památek. Významně přispěl i k teorii stavitelského umění v díle nazvaném Quattro Libri dell'Architettura (Čtyři knihy o architektuře). Už první vydání v roce 1570 mělo obrovský úspěch. Palladio se v tomto díle hlásí k odkazu římského architekta a stavitele Vitruvia z prvního století př. n. l., který se sám hlásil k helénským stavbám.

Palladio rozčlenil ve svém spise stavitelství do čtyř oddílů. Jeden je věnován veřejným stavbám, další knížecím rezidencím, třetí venkovským sídlům a vilám a čtvrtý sakrálním stavbám. Palladio připisoval venkovským stavbám obrovskou důležitost. Ve svém pojednání o tom píše: „I když se sluší a patří, aby každý řádný muž měl v městě dům, největší radosti mu přinese jeho venkovské sídlo. Jen tam se může s potěšením dívat, jak půda rozmnožuje jeho jmění, jen tam se může odvádět pěším procházkám nebo jízdy na koni, jen tam může udržovat tělo silné a zdravé,

jen tam může odpočívat od únavného města, v klidu číst, studovat a pozorovat přírodu.“

DIVADLO

Za vyvrcholení Palladiova díla ve Vicenze se pokládá Teatro Olimpico, stavba na objednávku Olympijské akademie, jejímž členem Palladio byl. S výstavbou se začalo v roce 1580, ale dokončena byla až po Palladiově smrti a první představení, Sofoklův *Oidipus*, se tam konalo v roce 1584.

Divadlo má naprosto unikátní řešení. V pozadí scény umístil Palladio jako kulisu zeď, která mohla představovat třeba průčelí domu nebo zeď interiéru. Architekt Scamozzi, který stavbu podle Palladiových návrhů dokončoval, doplnil scénu iluzivními průhledy. Změnou osvětlení dostává pozadí jiné barvy, takže vyvolává iluzi, že děj se odehrává v různých prostředích.

DŘEVĚNÝ MOST

Kromě vil, paláců a letohrádků, kterých je dnes na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO ve Vicenze a okolí celkem třiačtyřicet, patří k Palladiovým dílům i půvabný most přes řeku Brenta v městečku Bassano del Grappa. Je zhotoven ze dřeva, aby odolal jarním přívalům vody, protože dřevo je pružný materiál, a má i dřevěnou střechu. Palladio most navrhl v roce 1570 a od té doby byl most zvětšen na desítkách obrazů a rytin. Po druhé světové válce byl zrekonstruován, ale přesně podle původní podoby. (ter) ■

že ve dvou podlažích a průčelí se sloupovým z bělostného kamene jsou vzdušné, otevřené okolnímu světu.

Podobný postup použil Palladio i při stavbě paláce Chiericati na náměstí Piazza dell'Isola. Dnes je v něm umístěno muzeum.

SPISY O ARCHITEKTUŘE

Palladio nezůstal jen u návrhů staveb. Už po návratu z Říma ve čtyřicátých letech pub-

Teatro Olimpico